

3

การดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนา ครอบครัวในชุมชน (ศพค.)

Operation and Management
Problems and Obstacles
of Community Family Development
Centers (CFD)

■ เรวดี ศรีตุนนท์¹

Raewadee Sarudhon

■ มาดี ลิมสกุล²

Madee Limsakul

รับบทความ 4 มีนาคม 2564 แก้ไขบทความ 30 พฤษภาคม 2564 ตอรับบทความ 4 มิถุนายน 2564

1 นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบาย
สวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Corresponding author e-mail: louktan26@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 304 คน ผลการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์ในภาพรวม พบว่า ด้านการสำรวจข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา มีการดำเนินงานมากกว่าทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 3.61) เนื่องจากคณะทำงานมีการกำหนด และจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหา ทำให้หาแนวทางแก้ไขปัญหาดตรงกับบริบทของพื้นที่ แต่ขาดการมีส่วนร่วม และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ในการจัดทำแผน จึงทำให้ ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ ด้านปัญหา อุปสรรคในภาพรวม พบว่า ด้านการบริหารจัดการมีปัญหา อุปสรรคมากกว่าด้าน อื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.80) เนื่องจากศูนย์ขาดการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปี และงบประมาณสนับสนุนในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง จากการเปรียบเทียบ ความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อายุ อาชีพ ระยะเวลา การทำงานในศูนย์ และประสบการณ์การทำงานด้านครอบครัวที่ต่างกัน ทำให้การ ดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการตามภารกิจของศูนย์ในภาพ รวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะ คือ 1) กรม กิจการสตรีและสถาบันครอบครัวควรกำหนดมาตรฐานการดำเนินงาน และ ประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ และศูนย์ควรประสานการทำงานร่วมกับ เครือข่าย รวมทั้งดึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนวางแผนการทำงาน การจัด

กิจกรรม การแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน 2) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวควรจัดอบรมพัฒนาศักยภาพคณะทำงานและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องตลอดจนสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานของศูนย์

คำสำคัญ:

การดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

Abstract

This research studies operations, problems, and obstacles related to Community Family Development Center (CFD) mission management. Quantitative research was conducted with data collected through questionnaires from 304 samples, all CFD presidents. Results showed that surveying family-related data and studying problems were at a high level ($\bar{x} = 3.61$), insofar as the working group prioritized, and resolved, community problems. However, planning still lacked participation and public hearings. As a result, the importance of engagement in center activities may not be fully understood in communities. In terms of overall center management problems and obstacles, samples mostly experienced management problems ($\bar{x} = 3.80$) due to the lack of annual operational planning and continuous budget support. Demographics, sample age, occupation, number of years in operation, and family work experience influenced overall mission operations, management problems, and obstacles at a significance level of 0.05. The findings suggested that the Department of Women's Affairs and Family Development (DWF) should 1) establish operating

standards and evaluate center performance by CFDC collaboration with other networks and inviting local residents to participate in creating operational plans, activities and family problem-solving; and 2) provide training to enhance the potential of working groups and related networks, with appropriate budgeting allocated for center operations.

Keywords:

**Operation, Management Problems and Obstacles,
Community Family Development Centers**

● ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถาบันครอบครัว ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากในขณะนั้นสถานการณ์ครอบครัวมีความเปราะบาง จึงส่งผลต่อการเกิดปัญหาภายในครอบครัวหลายประการ ทั้งภาวะเศรษฐกิจ ความยากจน ปัญหายาเสพติด ปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีต่อชุมชนและสังคมลดน้อยลง และความรุนแรงของครอบครัวจากสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวจึงได้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547-2556 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครอบครัวมีชีวิตที่เป็นสุข และปราศจากความรุนแรง พึ่งพาตนเองได้ (นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547-2556) จากการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้เกิดการสร้างกลไกในชุมชน ซึ่งเป็นกลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นกลไกในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำ และส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว โดยการจัดบริการเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในทุกมิติทั้งในเชิงบริบทของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสัมพันธภาพ 2) ด้านการพึ่งพาตนเอง 3) ด้านทุนทางสังคม 4) ด้านการทาบเทาหน้าของครอบครัว และ 5) มิติด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะของศูนย์ ประกอบด้วย สมาชิกครอบครัวในทุกช่วงวัย และทุกสภาพปัญหาครอบครัว โดยการดำเนินงานของศูนย์ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในการบริหารจัดการ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2553) ซึ่งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาสถาบันครอบครัวเพื่อให้ทันต่อการ

เปลี่ยนแปลงของสังคม ตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบัน
ครอบครัว พ.ศ. 2560-2564 ที่เน้นการมีส่วนร่วมกับสถาบันหลักอื่น ๆ ของ
สังคมในการสนับสนุนสถาบันครอบครัว มีแนวทางและเป้าหมายการดำเนินงาน
ทิศทางเดียวกัน ส่งเสริมศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง
และมีการดำเนินงานพัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง (กรมกิจการสตรี
และสถาบันครอบครัว, 2561) ทั้งนี้การดำเนินงานของศูนย์สอดคล้องต่อ
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ในด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง
ศักยภาพคน ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทาง
สังคม และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12
ในด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ด้านการสร้างความเป็น
ธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ทุกตำบล
ทั่วประเทศไทย จำนวน 7,133 ตำบล จาก 7,255 ตำบล (ยกเว้น
กรุงเทพมหานคร) (ข้อมูล ณ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2563) และในปี 2554
กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้กำหนดเกณฑ์ประเมินประสิทธิภาพ
การดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ มาตรฐาน
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และในปี 2561 ได้มีการประเมินมาตรฐานฯ
โดยมีศูนย์ได้รับการประเมิน จำนวน 879 แห่ง จากจำนวน 7,133 แห่ง และ
ได้ระดับดีเด่นเพียงจำนวน 302 แห่งเท่านั้น จากการประเมินฯ พบว่า ศูนย์
พัฒนาครอบครัวในชุมชนหลายแห่งยังไม่สามารถดำเนินงานตามภารกิจได้
เนื่องจากมีข้อจำกัดต่อการดำเนินงาน เช่น คณะทำงานขาดความรู้ ความเข้าใจ
ในบทบาทหน้าที่ของตน ขาดองค์ความรู้ด้านครอบครัว งบประมาณไม่เพียงพอ
ต่อการดำเนินงาน และความไม่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน
รวมทั้งการขาดกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัว

ในชุมชน (สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และคณะ, 2553) ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาในการบริหารทรัพยากรของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั้งในด้าน บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) อุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) ที่ไม่สามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการบริหารจัดการ 4M ที่ไม่ดีพอจะทำให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน และยังส่งผลกระทบต่อการทำงานในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย (จักรกริช หมอประกอบ, 2547)

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ตามภารกิจ การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา ด้านการเฝ้าระวังป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ และด้านการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทุกมิติ และการศึกษาปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ จากประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนต่อไป

● วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

● สมมุติฐานของงานวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แตกต่างกัน
2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแตกต่างกัน

● ขอบเขตของงานวิจัย

เป็นการศึกษาการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจากประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั่วประเทศไทย จำนวน 7,133 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2563) โดยการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน

● นิยามศัพท์

1. **การดำเนินงาน** หมายถึง การปฏิบัติงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา 2) การเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ 3) การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทุกมิติ

1.1 ด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา หมายถึง การกำหนดปัญหาและศึกษาสภาพที่แท้จริงของปัญหา พร้อมหาทางแก้ไข วิเคราะห์ความสำคัญและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อดำเนินการตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

1.2 ด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ หมายถึง การดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

จะแก้ไขปัญหาและให้คำแนะนำในการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

1.3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว

ทุกมิติ หมายถึง การสนับสนุนครอบครัวในพื้นที่ที่มีความอบอุ่นมีและความเข้มแข็งตามมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) ด้านสัมพันธภาพ 2) ด้านการพึ่งพาตนเอง 3) ด้านทุนทางสังคม 4) ด้านการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัว และ 5) ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก โดยผ่านการจัดทำกิจกรรมและการประสานงานกับเครือข่ายภายในพื้นที่

2. ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง ข้อจำกัดหรือสิ่งที่ขัดขวางการดำเนินงานในการบริหารจัดการทรัพยากร การเฝ้าระวัง การป้องกัน การแก้ไขปัญหา รวมทั้ง และการส่งเสริมการเรียนรู้แก่ครอบครัว 4 M ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ ตามแนวคิดการบริหารจัดการ

2.1 ด้านบุคลากร หมายถึง คณะทำงาน/สมาชิก เครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งร่วมกันดำเนินการสำรวจข้อมูลสภาพปัญหาในพื้นที่ ในการเฝ้าระวัง และป้องกัน รวมถึงการแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน

2.2 ด้านงบประมาณ หมายถึง แหล่งเงินที่ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้รับสนับสนุนทั้งภายในและภายนอก เกี่ยวกับการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว การสำรวจสภาพปัญหาครอบครัวภายในชุมชน การดำเนินงานในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวในพื้นที่ผ่านศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการจัดกิจกรรม การทำงานกับเครือข่ายในพื้นที่เพื่อหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน

2.3 ด้านอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ หรือทรัพยากรต่าง ๆ

ในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานในการจัดโครงการหรือจัดกิจกรรมของ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน การประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรภาคธุรกิจ เพื่อขอรับการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่อการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2.4 ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง ศูนย์พัฒนาครอบครัวใน

ชุมชนมีมาตรการในการควบคุมบุคลากร งบประมาณ และการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริหารจัดการบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และหน้าที่รับผิดชอบ การบริหารงบประมาณให้มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการบริหารการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

3. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง องค์กรภาคประชาชน ที่

เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกภายในชุมชนที่เห็นความสำคัญของครอบครัว จึงมีการจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวมตัวกัน มีการดำเนินการและการบริหารจัดการของคณะบุคคล มีสมาชิกเครือข่ายครอบครัวในหมู่บ้าน/ชุมชน มีการกำกับ ดูแล รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

● แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ คือ การดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด โดยองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารจัดการ (สมคิด บางโม, 2546) ประกอบด้วย

- 1.1 คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานองค์กร องค์กรจำเป็นต้องมีคนที่ ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะปรากฏได้นั้น ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพรวมถึงมีความรับผิดชอบต่องค์กร
- 1.2 เงิน (Money) ในองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมิงบประมาณในการบริหารงาน หากองค์กรใดขาดงบประมาณหรือมีไม่เพียงพอ ก็ยากที่จะทำให้งานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมาย
- 1.3 ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุ อุปกรณ์หรือทรัพยากร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารย่อมจะเป็นอุปสรรค หรือเกิดปัญหาต่อการบริหารงาน
- 1.4 การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารโดยตรง คือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดัน รวมทั้งการกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการ ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กรตามต้องการ

2. แนวคิดครอบครัวเข้มแข็ง

ครอบครัวเข้มแข็ง หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย และมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และพร้อมที่จะเกื้อกูลสังคมรวมทั้งครอบครัว ในการพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในทุกมิติทั้งในเชิงบริบทของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสัมพันธ์ภาพ 2) ด้านการพึ่งพาตนเอง 3) ด้านทุนทางสังคม 4) ด้านการท่าบทบาทหน้าที่ของ

ครอบครัว และ 5) มิติด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2562)

สำหรับประเทศไทยได้ดำเนินการสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวผ่านการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ศูนย์ดำเนินการสำรวจสถานการณ์ด้านครอบครัวในชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นฐานข้อมูลสำหรับการกำหนดแผนการเฝ้าระวังและการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาครอบครัวในชุมชน โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของครอบครัวในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ University of Oregon (2020) ศึกษาเรื่อง สภาพชุมชนที่สร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว : ปัจจัยการป้องกันทำงานในระดับชุมชน โดยการสำรวจตัวแทนทั้งองค์กรของรัฐและระดับท้องถิ่นจาก 20 รัฐของสหรัฐอเมริกา พบว่า กรอบการป้องกันปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวซึ่งพัฒนาโดยศูนย์การศึกษานโยบายสังคม มีอิทธิพลอย่างมากต่อการให้บริการเด็กและครอบครัวในการดำเนินงานและสนับสนุนการพัฒนาที่ดีและความเป็นอยู่ที่ดี เพื่อใช้เป็นแนวทางการป้องกันและเปลี่ยนแปลงชุมชนจัดการกับต้นตอที่เป็นสาเหตุของปัญหา และพัฒนาความเสมอภาค ความเท่าเทียม ความยุติธรรมทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงใน “สัญญาทางสังคม” เพื่อร่วมกันรับผิดชอบเด็กและครอบครัวในชุมชน

นอกจากนี้ ยังมีผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นปัญหาอุปสรรคของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากคน เช่น การขาดคนทำงาน การขาดความรู้ ปัญหาด้านเครือข่ายในการทำงาน (อนันต์ เกตุวงศ์, 2561) ปัญหางบประมาณ เช่น การใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่เป็นไปตามแผน การจัดสรรงบประมาณส่งผลต่อการจัดกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่อง (เขมวันต์ สุวรรณทေးคุปต์, 2553)

ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์/เครื่องมือ การขาดการส่งเสริมหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ (สุตารัตน์ สอดเสน และคณะ, 2556) การขาดความรู้ในการแสวงหาแหล่งทรัพยากรภายนอกมาสนับสนุนการดำเนินงาน (นันทกา วัฒนาประยูร, 2552) ปัญหาด้านการวางแผนในการบริหารจัดการ การกำกับ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ การประเมินผลการดำเนินงาน (พินทุสร, 2553)

3. แนวคิดความเข้มแข็งของชุมชนโดยชุมชนเป็นฐาน

ชุมชนเป็นฐานเป็นการดำเนินงานโดยใช้กลวิธีเชิงรุก ซึ่งเน้นให้ผู้ที่ปฏิบัติงานเข้าสู่ชุมชน และครอบครัวซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง การปฏิบัติงานจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ต้องคำนึงถึงครอบครัวที่อยู่ในชุมชนนั้นเป็นสำคัญ และแนวทางในการปฏิบัติงานจะเน้นความสำคัญกับชุมชนมากกว่าครอบครัว จึงทำให้แนวคิดครอบครัวเป็นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานตามแนวคิดชุมชนเป็นฐาน ซึ่งในการปฏิบัติงานผู้ที่ปฏิบัติงานต้องให้ความสำคัญกับทั้งชุมชน และครอบครัวควบคู่กันด้วย (ระพีพรรณ คำหอม, 2541) ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต้องเริ่มสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวก่อน เมื่อครอบครัวมีความเข้มแข็ง ชุมชนจะเกิดความเข้มแข็งควบคู่กัน (กาญจนา รอดแก้ว, 2550)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Amanda and M. Angela. (2012) ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวด้วยจิตอาสา : การบูรณาการอาสาสมัครสำหรับครอบครัวและการศึกษาชีวิตครอบครัว โดยใช้การศึกษาชีวิตครอบครัวเป็นเครื่องมือเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และการทำงานของครอบครัว โดยให้สมาชิกในครอบครัวที่สนใจเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่อดูแลครอบครัว โดยอาสาสมัครนักการศึกษาชีวิตครอบครัวจะปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้ากับความต้องการของแต่ละบุคคลภายในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า มีประโยชน์อย่างมากกับครอบครัวทั้งด้านจิตใจ สังคม และความเป็นอยู่ที่ดี

สำหรับการเป็นอาสาสมัครในชุมชน รวมถึงความนับถือตนเองที่เพิ่มขึ้น การได้มาซึ่งทักษะใหม่ ๆ ในการเข้าสังคม และการตอบแทนชุมชน การเป็นอาสาสมัครไม่เพียงแต่ให้โอกาสในการสร้างความผูกพันภายในครอบครัวเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้าง ความผูกพันกับครอบครัวอื่น ๆ และชุมชนด้วย

● กรอบแนวคิด

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนงานวิจัย ผู้ศึกษาสามารถนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

➤ ข้อมูลทั่วไป

- IWF
- อายุ
- การศึกษา
- อาชีพ
- สถานที่ตั้งศูนย์
- ระยะเวลาการทำงานในศูนย์
- ประสบการณ์การทำงานด้านครอบครัว

➤ การดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

- (1) ด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา
- (2) ด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ
- (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทุกมิติ

➤ ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

- (1) ด้านบุคลากร
- (2) ด้านงบประมาณ
- (3) ด้านอุปกรณ์
- (4) ด้านการบริหารจัดการ

● วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั่วประเทศ จำนวน 7,133 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2563) และใช้สูตรของ Taro Yamane ในการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนในการศึกษา จำนวน 379 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญสามท่านเพื่อทำการทดสอบ (IOC) ได้เท่ากับ 0.82 และเลือกคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นคำถาม จากนั้นนำไปทดสอบกับกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อหาความเที่ยงตรง จำนวน 30 ชุด และนำแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นแบบอิงกลุ่ม โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha-Coefficient) ได้เท่ากับ 0.98 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

3) การเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

ผู้ศึกษาใช้วิธีการส่งแบบสอบถามให้แก่ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทางไปรษณีย์ โดยส่งผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ จำนวน 379 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 304 ชุด (ร้อยละ 80.21)

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ สถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่าง

ระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร ได้แก่ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่ หากผลวิเคราะห์ที่ได้จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้วิธี Scheffe

● ผลการวิจัย

ผู้ศึกษาขอเสนอผลการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2) การดำเนินงาน 3) ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และ 4) การทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 304 คน แบ่งเป็นเพศชาย ร้อยละ 54.3 เพศหญิง ร้อยละ 45.7 อายุระหว่าง 41-60 ปี ร้อยละ 54.6 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 48.7 อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น ร้อยละ 42.8 มีสถานที่ตั้งศูนย์ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ร้อยละ 92.8 มีระยะเวลาการทำงานในศูนย์ 2-5 ปี ร้อยละ 44.4 มีประสบการณ์การทำงานด้านครอบครัว 6-10 ปี ร้อยละ 38.2

2) การดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ภาพรวมของการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.53) โดยด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา มีการดำเนินงานมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.61) ด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ มีการดำเนินงานที่รองลงมา (ค่าเฉลี่ย 3.50) และท้ายสุดด้านการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทุกมิติ มีการดำเนินงานน้อยสุด (ค่าเฉลี่ย 3.48) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชนภาพรวม

การดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา	3.61	0.80	มาก
ด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ	3.50	0.84	มาก
ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทุกมิติ	3.48	0.90	มาก
รวม	3.53	0.85	มาก

3) ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ภาพรวมของปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39) โดยด้านการบริหารจัดการ มีปัญหามากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.80) ด้านบุคลากร เป็นด้านที่มีปัญหา อุปสรรครองลงมาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.47) และด้านงบประมาณ มีปัญหา อุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.20) และท้ายสุดด้านอุปกรณ์ มีปัญหา อุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

**ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูล
เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงาน
ตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยรวม**

ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจ ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านบุคลากร	3.47	0.86	มาก
ด้านงบประมาณ	3.20	0.97	ปานกลาง
ด้านอุปกรณ์	3.09	1.01	ปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ	3.80	0.82	มาก
รวม	3.39	0.92	ปานกลาง

4) การทดสอบสมมติฐาน

เมื่อศึกษาการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างด้านข้อมูลทั่วไป กับการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์ และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์ พบว่า อายุ อาชีพ ระยะเวลาการทำงานในศูนย์ และประสบการณ์การทำงานด้านครอบครัวที่ต่างกัน ทำให้การดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์ในภาพรวม และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์ในภาพรวมแตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

**ตารางที่ 3 ภาพรวมการเปรียบเทียบความแตกต่าง
ระหว่างด้านข้อมูลทั่วไปกับการดำเนินงาน
ตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และปัญหา อุปสรรค
ในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนา
ครอบครัวในชุมชน**

ข้อมูลทั่วไป	การดำเนินงานตามภารกิจของ ศพค.				ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของ ศพค.				
	ด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและศึกษาปัญหา	ด้านการเฝ้าระวังป้องกันแก้ไขปัญหาคำแนะนำ	ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทุกมิติ	ภาพรวม	บุคลากร	งบประมาณ	อุปกรณ์	การบริหารจัดการ	ภาพรวม
เพศ	P = 0.921	P = 0.289	P = 0.567	P = 0.544	P = 0.551	P = 0.521	P = 0.238	P = 0.649	P = 0.590
อายุ	P = 0.028*	P = 0.000*	P = 0.000*	P = 0.000*	P = 0.000*	P = 0.000*	P = 0.001*	P = 0.004*	P = 0.000*
การศึกษา	P = 0.063	P = 0.073	P = 0.055	P = 0.050	P = 0.165	P = 0.025*	P = 0.046*	P = 0.109	P = 0.085
อาชีพ	P = 0.008*	P = 0.153	P = 0.013*	P = 0.018*	P = 0.229	P = 0.002*	P = 0.000*	P = 0.061	P = 0.015*
สถานที่ตั้งศูนย์	P = 0.497	P = 0.869	P = 0.988	P = 0.913	P = 0.964	P = 0.585	P = 0.276	P = 0.712	P = 0.872
ระยะเวลาการทำงานในศูนย์	P = 0.001*	P = 0.016*	P = 0.007*	P = 0.004*	P = 0.002*	P = 0.005*	P = 0.035*	P = 0.000*	P = 0.000*
ประสบการณ์การทำงานด้านครอบครัว	P = 0.000*	P = 0.002*	P = 0.000*	P = 0.000*	P = 0.005*	P = 0.005*	P = 0.082	P = 0.000*	P = 0.002*

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ซึ่งหากมองปัจจัยด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพนักการเมืองท้องถิ่น มีการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์มากกว่าอาชีพอื่น ๆ รวมทั้งมีปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการตามภารกิจของศูนย์มากกว่าอาชีพอื่น ๆ ซึ่งเกิดจากด้านความร่วมมือของบุคคลในอาชีพนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นอาชีพส่วนใหญ่ที่อยู่ในคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ที่คำนึงถึงภาพลักษณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนต่อการประสานงานหรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น จึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของศูนย์ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญ และสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์และมีส่วนในการสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชน มีการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนงานให้มีการประชุม การวางแผน การจัดกิจกรรม/โครงการ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการปฏิบัติงานตามแนวคิดชุมชนเป็นฐาน โดยในการปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติต้องให้ความสำคัญทั้งชุมชนและครอบครัวควบคู่กัน (ระพีพรรณ คำหอม, 2541) จึงนำไปสู่การสร้างครอบครัวเป็นสุข ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีคุณภาพ

● สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา 2) ด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ และ 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทุกมิติ โดยการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอยู่ในระดับมาก

และมีปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านอุปกรณ์ และ 4) ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง จากการศึกษาในครั้งนี้จะนำไปสู่การเป็นแนวทางพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานมีมาตรฐาน และสามารถส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยได้มีการอภิปรายผล ดังนี้

ด้านการดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า

1. การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหา อยู่ในระดับมากเพราะคณะทำงานมีการกำหนดปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาสอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละพื้นที่จึงทำให้สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาดตรงกับความต้องการ ตามแนวคิดชุมชนเป็นฐาน ที่พบว่าในการดำเนินงานตามปัญหาของชุมชน จะสามารถกำหนดและแก้ไขปัญหามาได้ตามสถานการณ์ปัญหาของในชุมชน (กาญจนา รอดแก้ว, 2550) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ สุภาวดี น้อยมณี (2559) และ ศุภสิทธิ์ ศุภชัยศิริจันทร์ (2561) ที่พบว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีการสำรวจรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวในชุมชน และศึกษาปัญหาดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทางเพื่อใช้ในการจัดทำแผนในการเฝ้าระวังต่อสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว การแก้ปัญหาครอบครัว และวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ครอบครัว ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

2. ด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำ อยู่ในระดับมากเพราะคณะทำงาน มีการกำหนดแผน เพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันปัญหาให้แก่ครอบครัวในชุมชน โดยให้คำแนะนำแก่ประชาชน

ประชาสัมพันธ์ข่าวสารครอบครัว และการดำเนินงานของศูนย์ให้กับประชาชน ทราบ ทำให้สามารถเฝ้าระวัง และป้องกันปัญหาในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กัญญิกา พลอยทับทิม จตุพร บานชื่น และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2560) ที่พบว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำกิจกรรม และการ เฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวระดับชุมชน โดยเริ่มจากตัวบุคคล ครอบครัว และชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี น้อยมณี (2559) พบว่า การป้องกันความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวควรมีการกำหนดแผนเพื่อ เตรียมความพร้อมในการป้องกันปัญหาของครอบครัว และชุมชนควรมีการ สนับสนุนและส่งเสริมการรวมกลุ่มสมาชิกภายในชุมชน เพื่อให้คำปรึกษา การ ช่วยเหลือ หรือการให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ประสบปัญหา

3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทุกมิติ
อยู่ในระดับมาก เพราะคณะกรรมการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชน โดยมีการจัดประชุมและการวางแผนใน การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัว รวมถึงการสร้างการรับ รู้ในการเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพและด้านความปลอดภัย และให้ความรู้แก่ ประชาชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย กัญญิกา พลอยทับทิม จตุพร บานชื่น และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2560) ที่พบ ว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีบทบาทสนับสนุนเครือข่าย ครอบครัวให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านครอบครัว เป็นการส่งเสริม ความเข้มแข็งของครอบครัวในทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษา และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้ทำการเสริม สร้างเครือข่ายการดูแลสุขภาพ และความปลอดภัยให้คนในชุมชน

ด้านปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจ ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

1. ปัญหา อุปสรรคด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก เนื่องจากคณะทำงานยังมีปัญหาในการให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคอขวดภายในชุมชน การประสานการทำงานในด้านครอบครัวในระดับพื้นที่ และการประสานงานกับเครือข่ายพื้นที่ในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนันต์ เกตุวงศ์, 2561) ที่พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงาน คือ กำลังคนขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมที่เป็นทีม เพราะถือได้ว่าบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการบริหารงานในองค์กร ดังนั้นผลงานที่ดีจะปรากฏได้นั้น ต้องประกอบด้วยบุคลากรที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบ ต่อองค์กรนั้น ๆ (สมคิด บางโม, 2546)

2. ปัญหา อุปสรรคด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากคณะทำงานยังมีปัญหาในเรื่องของการวางแผนเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับปัญหาคอขวดในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (เชมวันต์ สุวรรณเทวะคุปต์, 2553) พบว่า การจัดโครงการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลน้อย ซึ่งเป็นปัญหามากที่สุดในการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และนอกจากนี้ยังพบว่าศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนยังมีการใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่เป็นไปตามแผน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของศูนย์ฯ (อนันต์ เกตุวงศ์, 2561) และจากการศึกษาของ (พระมหาสุรไกร คงบุญวาสน์, 2553) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางพื้นที่ไม่ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมของศูนย์ จึงส่งผลต่อการจัดกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างยากลำบาก ดังนั้น ในองค์กรต้องมีงบประมาณต่อการบริหารงาน

หากขาดงบประมาณหรือมีไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน ก็ยากที่จะทำให้งานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และสามารถบรรลุเป้าหมาย (สมคิด บางโม, 2546)

3. ปัญหา อุปสรรคด้านอุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง เพราะยังมีปัญหาในเรื่องของการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขอความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรต่อการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุตารัตน์ สอดเสน และคณะ (2556) ที่พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์คือทุกภาคส่วนยังมีปัญหาในการส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากร และคณะทำงานยังขาดความรู้ในการแสวงหาแหล่งทรัพยากรภายนอกมาสนับสนุนการดำเนินงาน (นันทกา วัฒนาประยูร, 2552) เพราะในการบริหารงานจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากร ก็ย่อมเป็นอุปสรรค หรือเกิดปัญหาต่อการบริหารงานได้ (สมคิด บางโม, 2546)

4. ปัญหา อุปสรรคด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากคณะทำงานยังมีปัญหาในเรื่องของการบริหารงบประมาณที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ และการควบคุมงบประมาณ การจัดกิจกรรม/โครงการ การวางแผนการดำเนินงานประจำปีให้เป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พินทุสร โพธิ์อุไร (2553) และ อนันต์ เกตุวงศ์ (2561) ที่พบว่า คณะทำงานของศูนย์มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยส่วนใหญ่มีปัญหาในการร่วมกันจัดทำแผนการทำงาน การกำกับ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ การประเมินผลการดำเนินงาน และการขาดการส่งเสริมหรือสนับสนุนการจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง ดังนั้นควรมีการวางแผนการดำเนินงาน หรือการจัดกิจกรรม/โครงการ ว่าในแต่ละปีควรจะดำเนินการในด้านใด เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ (ธนพัต เกื้อทาน, 2553) เพราะการบริหารจัดการเป็นภารกิจของผู้บังคับบัญชาโดยตรง เป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดัน และกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการ

ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจนบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน (สมคิด บางโม, 2546)

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้มีการจัดตั้งโดยภาคประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายได้แก่ครอบครัวทุกช่วงวัย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และมีการทำงานอยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในการสนับสนุนทรัพยากร ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างกึ่งรัฐ มีการดำเนินงานโดยการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และศึกษาปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดตรงกับความต้องการ มีการกำหนดแผน เพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันปัญหาให้แก่ครอบครัวในชุมชน โดยให้คำแนะนำแก่ประชาชน ประชาสัมพันธ์ข่าวสารครอบครัว มีการจัดกิจกรรม/โครงการ การสร้างการรับรู้ในการเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพและด้านความปลอดภัย และให้ความรู้แก่ประชาชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว ให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านครอบครัว เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวในทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษา โดยความร่วมมือกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้แก่ครอบครัวในชุมชน แตกต่างจากหน่วยงานที่ดูแลครอบครัวในประเทศอเมริกาจากการศึกษาจะเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่ดำเนินการโดยการจัดหาทุน และให้สมาชิกในครอบครัวที่สนใจเข้าร่วมเป็นจิตอาสาเพื่อดูแลครอบครัวโดยการศึกษาชีวิตครอบครัว พร้อมทั้งมีผู้เชี่ยวชาญในการดูแลรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้ากับความต้องการของแต่ละบุคคลภายในครอบครัวเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี (Amanda and M. Angela, 2012) โดยบริบทของหน่วยงานที่ดูแลงานด้านครอบครัวในอเมริกาจะเน้นในเรื่องความผาสุกของเด็กและครอบครัว โดยการศึกษาสภาพชุมชนที่สร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวโดยเป็นกรอบป้องกันเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ของครอบครัวซึ่งพัฒนาโดยศูนย์การศึกษานโยบายสังคม (CSSP) ของอเมริกา โดยมีปัจจัยหลายประการเพื่อให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงความต้องการที่จำเป็นอย่างเท่าเทียมกัน 2) การสนับสนุนทางสังคมและการสร้างเครือข่าย 3) ความยุติธรรมทางเชื้อชาติและสังคม และ 4) การเปลี่ยนแปลงใน “สัญญาทางสังคม” เพื่อร่วมกันรับผิดชอบชุมชนต่อความผาสุกของเด็กและครอบครัว (University of Oregon, 2020) เห็นได้ว่าการทำงานของหน่วยงานที่ดูแลงานด้านครอบครัวในอเมริกาจะเน้นการทำงานเชิงรุกเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรงในการแก้ไขปัญหา โดยเน้นครอบครัวนั้นเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนเป็นฐานที่ว่า การปฏิบัติงานจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ต้องคำนึงถึงครอบครัวที่อยู่ในชุมชนนั้นเป็นสำคัญ จึงทำให้แนวคิดครอบครัวเป็นฐานเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติงานต้องให้ความสำคัญกับทั้งชุมชนและครอบครัวควบคู่กันด้วย (ระพีพรรณ คำหอม, 2541) ดังนั้น ชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้น ครอบครัวต้องมีความเข้มแข็งก่อน

● ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
 - 1.1 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวควรกำหนดหลักเกณฑ์/มาตรฐาน และแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ
 - 1.2 ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนควรประสานการทำงานร่วมกับเครือข่าย รวมทั้งดึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนวางแผน

การทำงาน การจัดกิจกรรม การแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน และการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนักในการเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2. การแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

- 2.1 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวควรจัดสรรงบประมาณในการทำงานให้แก่ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้มีความเพียงพอและต่อเนื่อง
- 2.2 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวควรจัดอบรมให้ความรู้ ทัศนทำงาน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานด้านครอบครัว
- 2.3 ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนควรนำผลการประเมินการจัดโครงการหรือการจัดกิจกรรมที่ได้มาปรับปรุง พัฒนา ให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2553). *คู่มือการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ.
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2561). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัว พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ.
- กัญฐิกา พลอยทับทิม และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดปทุมธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 6(2) (ฉบับพิเศษ). 37-49.
- กาญจนา รอดแก้ว. (2550). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลาง*. สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- เขมวันต์ สุวรรณเทวะคุปต์. (2553). *เรื่องศึกษาการประเมินโครงการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลบางโปรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ*. สาขาวิชาการจัดการโครงการและการประเมินโครงการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. กรุงเทพฯ.
- จักรกริช หมอบประกอบ. (2547). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารในศูนย์อุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.

นันทกา วัฒนาประยูร. (2552). การติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนา
ครอบครัวในชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
กรุงเทพฯ.

พระมหาสุรไกร คงบุญวาสน์. (2553). กระบวนการนำนโยบายส่งเสริมสถาบัน
ครอบครัวไปปฏิบัติ : ศึกษาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัด
นครนายก. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ.

พินทุสร โพธิ์ไธ. (2553). ลักษณะการปฏิบัติงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนา
ครอบครัวในชุมชนและแนวทางการพัฒนา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหา
บัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
กรุงเทพฯ.

ธนพัฒน์ เกื้อทาน. (2553). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์
พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหา
บัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
สกลนคร.

ระพีพรรณ คำหอม. (2541). รูปแบบการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในยุค
โลกาภิวัตน์. รายงานวิจัยเสริมหลักสูตร.

ศุภสิทธิ์ ศุภชัยศิริจันทร์. (2561). แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาครอบครัว
ในชุมชน (ศพค.) ตำบลวัดแก้ว อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์. กรุงเทพฯ.

สมคิด บางโม. (2546). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์.

สุดารัตน์ สอดเสน และคณะ. (2556). ปัญหาในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์.

สุภาวดี น้อยมณี. (2559). การสำรวจสถานการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวในตำบลแม่ยางฮ่อ อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ.

สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และคณะ. (2553). ครอบครัวเข้มแข็งด้วยแรง ศพค. :โครงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านสตรีและครอบครัวเกี่ยวกับโครงการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.). กรุงเทพฯ: บริษัทมิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด.

อนันต์ เกตุวงศ์. (2561). ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของศูนย์ไทใหญ่ศึกษาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. ปทุมธานี.

Amanda r. Lewton and M. Angela nievar. (2012). *Strengthening Families Through Volunteerism: Integrating Family Volunteerism and Family Life Education*. University of North Texas. United States of America.

University of Oregon. (2020). *Community conditions that strengthen families: protective factors work at the community level*. Center for the Study of Social Policy. United States of America.